

واکاوی نقش تلاطم‌های شخصی در تشخیص فرصت‌های کارآفرینانه کشاورزی (مورد مطالعه: استان کرمانشاه)

مژگان خوش‌مرام^۱، کیومرث زرافشانی^۲، علی اصغر میرک‌زاده^۳ و امیرحسین علی بیگی^۲

۱- دکتری، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی (نویسنده مسؤل: Mkhoshmaram3@gmail.com)

۲ و ۳- دانشیار و استادیار، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی

تاریخ دریافت: ۹۶/۱۲/۲۰ تاریخ پذیرش: ۹۷/۴/۵

چکیده

اگر چه موضوع تلاطم‌های شخصی در ادبیات کارآفرینی و خلاقیت تا حدود زیادی مغفول مانده است اما صاحب‌نظران از آن به‌عنوان عاملی برای سرمایه‌گذاری جدید، شکل‌گیری نیت راه‌اندازی کسب و کارهای جدید و تشخیص فرصت یاد کرده‌اند. در این راستا، پژوهش حاضر با هدف واکاوی نقش تلاطم‌های شخصی در تشخیص فرصت‌های کارآفرینانه کشاورزی در استان کرمانشاه انجام شد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه کارآفرینان بخش کشاورزی استان کرمانشاه در سال ۱۳۹۴ بوده است. که به روش تصادفی ساده تعداد ۱۰۲ نفر از آن‌ها برای انجام پژوهش انتخاب شدند. ابزار اصلی گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه محقق ساخته‌ای بود که روایی و پایایی آن با استفاده از پانل متخصصان و روش کودر- ریچاردسون به تأیید رسید. نتایج پژوهش نشان داد که کارآفرینان مورد مطالعه، فرصت‌های کارآفرینی موجود در بخش کشاورزی را به درستی و موفقیت‌آمیز شناسایی نموده‌اند؛ چرا که در سطح بالایی امکان‌پذیری، تناسب و مطلوبیت آن را مورد بررسی قرار داده بودند. افزون بر این، یافته‌های پژوهش بیانگر آن بود که از میان کلیه کارآفرینان کشاورزی مورد مطالعه تنها ۳۷/۳ درصد از آنان تا پیش از راه‌اندازی کسب و کار کارآفرینانه و تشخیص فرصت کارآفرینی کشاورزی در زندگی شخصی خود با تلاطم‌ها و وقایع ناخوشایندی مواجه شده بودند. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون حاکی از آن بود که تلاطم‌های شخصی قادر به تبیین ۱۸ درصد از تغییرات واریانس تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در بخش کشاورزی استان کرمانشاه می‌باشد. دستاورد اصلی این مطالعه، تشویق سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و مدیران به‌منظور ایجاد حس خودباوری در روستاییان و کشاورزان برای بهره‌گیری از پتانسیل‌های عظیم بخش کشاورزی می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: امکان‌پذیری فرصت، مطلوبیت فرصت، کارآفرینی کشاورزی، اقدامات کارآفرینانه

مقدمه

اکثر نظریه‌ها و مطالعاتی که در زمینه خلاقیت در علم روانشناسی انجام شده است بر فرآیندهای شناختی و انگیزشی برای درک این موضوع که چرا برخی افراد خلاق‌تر از دیگران هستند، تمرکز دارند. این در حالی است که برای پی‌بردن به وجود این اختلاف میان افراد، به وقایع و اتفاقات غیرمنتظره و آشفته‌ای که خارج از کنترل و اراده کارآفرینان به وقوع می‌پیوندد، توجه اندکی شده است. این وقایع و اتفاقات غیرمنتظره، سریع و برنامه‌ریزی نشده‌ای که در زندگی افراد اتفاق می‌افتد و در ادبیات تحت عنوان «تلاطم‌های شخصی» شناخته می‌شوند، ممکن است پیامدهای کارآفرینانه‌ای را به دنبال داشته باشند (۱۳). به بیانی دیگر، وقوع تلاطم‌های شخصی در زندگی افراد ممکن است فرد را از مسیر زندگی معمول خود دور ساخته و او را برای راه‌اندازی فعالیت‌های کارآفرینانه برانگیزد (۱۲، ۳). به‌عنوان مثال در برخی موارد تلاطم‌های منفی نظیر مهاجرت‌های اجباری، اخراج، توهین و تحقیر موجب تسریع در روند شکل‌گیری یک کسب و کار کارآفرینانه شده و لذا اثرات مثبتی را به دنبال داشته است (۱۲). درک این موضوع که چگونه کارآفرینان در مواجهه با حوادث آشفته، خلاقیت خود را افزایش می‌دهند از این جهت مهم است که می‌تواند تا حدودی به فهم این‌که چگونه فرایندهای شناختی این افراد خلاقیتشان را افزایش می‌دهند، کمک کند. اگر چه موضوع تلاطم‌های شخصی در ادبیات کارآفرینی و خلاقیت تا حدود زیادی مغفول مانده است

(۱۴) اما از آن به‌عنوان عاملی برای سرمایه‌گذاری جدید (۱۲)، شکل‌گیری نیت راه‌اندازی کسب و کارهای جدید (۹) و تشخیص فرصت (۱۳) یاد کرده‌اند. این اثرات قابل توجه تلاطم‌های شخصی در جنبه‌های مختلف فرآیند کارآفرینی، برخی محققان را به این باور رسانده است که می‌توان به وقایع ناخوشایند از دریچه امیدوار کننده‌ای نگریست. به بیانی دیگر، درک چگونگی خلاقیت کارآفرینان نسبت به سایرین می‌تواند در سایه مطالعه چنین روابطی حاصل شود (۱۴). چرا که مطالعات بیانگر آن است که کارآفرینان در مواجهه با چالش‌ها و مشکلات نه تنها متضرر نمی‌شوند، بلکه هر تهدیدی را یک فرصت می‌بینند و در هر شرایطی به دنبال یافتن فرصت‌های سودآوری هستند (۶). در این راستا، آلبرت انیشتین نیز بیان می‌کند که فرصت‌ها و شانس‌ها در بطن مشکلات و گرفتاری‌ها پنهان هستند (۱۵). علی‌رغم اهمیت این موضوع، این ابهام به خوبی در ادبیات این حوزه وجود دارد که آیا کارآفرینان بالقوه به تلاطم‌ها و مشکلات شخصی به‌عنوان یک فرصت (و نه تهدید) نگریده‌اند؟ واضح و مبرهن است که تلاش در راستای ارتقای قابلیت کشاورزان برای تبدیل تهدیدها و مشکلات به فرصت‌های کارآفرینی جز از طریق بررسی این رابطه در وهله نخست امکان‌پذیر نمی‌باشد. بنابراین پژوهش حاضر با هدف تحلیل اثر تلاطم‌های شخصی بر تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در بخش کشاورزی استان کرمانشاه انجام شده است. امید است نتایج این مطالعه نقطه آغازی برای توسعه مطالعاتی با این نگاه باشد؛ چرا که درک

تشخیص فرصت‌های کارآفرینی بود. برای سنجش تلاطم‌های شخصی از ۱۰ گویه با مقیاس اسمی (=۰ خیر؛ =۱ بله) بهره گرفته شد. برای این منظور از کارآفرینان کشاورزی خواسته شد به سؤالی مبنی بر این که قبل از راه‌اندازی کسب و کاری که هم اکنون در آن فعالیت دارند، کدام یک از وقایع ناگوار (مرگ یکی از اعضای خانواده، اخراج از کار، بیماری دشوار درمان خود و یا یکی از اعضای خانواده، اخراج از دانشگاه و یا مرکز آموزشی، ورشکستگی، فقر، متارکه با همسر، اعتیاد والدین و یا همسر، محکومیت حبس والدین و یا همسر، وقوع جنگ تحمیلی و مهاجرت) را در زندگی شخصی خود تجربه کرده‌اند، پاسخ دهند. افزون بر موارد ذکر شده از آنان خواسته شد چنانچه مورد دیگری بوده و به آن اشاره نشده، به لیست مذکور اضافه نمایند. همچنین، به منظور سنجش تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در پژوهش حاضر، سه بُعد مطلوبیت فرصت، امکان‌پذیر بودن فرصت و بررسی تناسب بین عرضه و بازار هدف در نظر گرفته شد که ابعاد مذکور برگرفته از مطالعه گرگوری و همکاران (۵) بودند. برای این منظور، تعداد ۱۰ گویه محقق‌ساخته با مقیاس اسمی (=۰ خیر؛ =۱ بله) برای سنجش ابعاد تشخیص فرصت تدوین شد. برای سنجش بُعد مطلوبیت فرصت، تعداد ۴ گویه؛ برای سنجش بُعد امکان‌پذیر بودن فرصت، ۳ گویه و برای سنجش بُعد بررسی تناسب بین عرضه و بازار هدف تعداد ۳ گویه در نظر گرفته شد (جدول ۱).

عوامل مؤثر بر شناسایی فرصت، اطلاعات مفیدی را برای برنامه‌ریزی و طراحی دوره‌های آموزش کارآفرینی برای کارآفرینان بالقوه ارائه می‌کند و هدف اصلی آموزش کارآفرینی، چیزی جز توان‌بخشی افراد برای جستجو و خلق فرصت‌ها نخواهد بود. در واقع، بدون مطالعه مکانیسم‌ها و عوامل مؤثر بر زایش و بالندگی فرصت‌های کارآفرینی نمی‌توان به فهم دقیقی از کلیت کارآفرینی دست یافت (۴،۱۱).

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از نظر ماهیت از نوع پژوهش‌های کمی و از لحاظ هدف کاربردی است. همچنین، از لحاظ میزان و درجه کنترل متغیرها، جزو مطالعات میدانی به شمار می‌رود، چرا که همه متغیرهای مورد نظر در وضعیت موجود (طبیعی) مورد بررسی قرار گرفتند و به لحاظ گردآوری و تحلیل داده‌ها نیز، جزو پژوهش‌های توصیفی-همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش، شامل کلیه کارآفرینان بخش کشاورزی استان کرمانشاه بود (N=۱۳۶). در این مطالعه حجم نمونه با استفاده از جدول نمونه‌گیری کرجسی و مورگان (۸) به تعداد ۱۰۲ نفر تعیین گردید که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده برای انجام مطالعه گزینش شدند. ابزار اصلی جمع‌آوری داده‌ها در پژوهش حاضر پرسش‌نامه محقق‌ساخته‌ای مشتمل بر سه بخش ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، تلاطم‌های شخصی و

جدول ۱- گویه‌های سنجش تشخیص فرصت‌های کارآفرینی

Table 1. Items for assessment of entrepreneurial opportunity recognition

مورد	بعد
آیا نهاده‌های مورد نیاز برای کسب و کارم به راحتی قابل دسترسی است؟	امکان‌پذیر بودن فرصت
آیا کسب و کار پیشنهادی من با قوانین موجود در بخش کشاورزی (از نظر آلودگی محیط زیست، نوع تولیدات و...) منافاتی ندارد؟	
آیا کسب و کار پیشنهادی من به اندازه کافی قابلیت اجرا دارد و طرح آن به دقت ریخته شده است؟	بررسی تناسب بین عرضه و بازار هدف
آیا کسب و کاری که می‌خواهم راه‌اندازی کنم، متناسب با نیاز و خواسته مردم کشورم است؟	
آیا افراد خاصی هستند که خواهان تولیدات من باشند و به محض تولید آن را از من بخرند؟	
آیا کسب و کارم در جهت برطرف نمودن مشکلی از مشکلات جامعه و خصوصاً بخش کشاورزی است؟	مطلوبیت فرصت
آیا جامعه از کسب و کار پیشنهادی من استقبال می‌کند؟	
آیا کسب و کار پیشنهادی من به اندازه کافی سودآور است؟	
آیا کسب و کار پیشنهادی من آنقدر سودآور است که حتی اگر خودم نخواهم آن را دنبال کنم افرادی خواهان پیگیری و راه‌اندازی آن باشند؟	
آیا کسب و کار پیشنهادی من می‌تواند تحولی را در بازار پدید آورده و سوآوری آن بلندمدت باشد؟	

پرسشنامه اعمال شد و به تأیید نهایی متخصصان مذکور رسید. همچنین، از روش کوادر- ریچاردسون برای بررسی پایایی سازه‌های تشخیص فرصت‌های کارآفرینی و تلاطم‌های شخصی که طیف سنجش آن‌ها دوجبهی (بله و خیر) بود، بهره گرفته شد (جدول ۲). تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش بخش آمار توصیفی (فراوانی، درصد، درصد معتبر، درصد تجمعی، میانگین، انحراف معیار، نما، کمینه و بیشینه) و استنباطی (رگرسیون خطی ساده) با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۳ انجام شد.

در پژوهش حاضر، کارآفرینانی موفق به تشخیص فرصت شده‌اند که امکان‌پذیری، مطلوبیت و تناسب بین عرضه و بازار هدف را بررسی کرده باشند، لذا از پاسخ‌گویان خواسته شد با دو گزینه بله و خیر مشخص نمایند که کدام یک از موارد فوق را پیش از راه‌اندازی کسب و کار خود بررسی نموده‌اند. به منظور بررسی روایی محتوایی ابزار اندازه‌گیری با ۸ نفر از اساتید گروه‌های ترویج و آموزش کشاورزی و مدیریت کارآفرینی دانشگاه رازی به صورت حضوری و الکترونیکی (ایمیل) مصاحبه‌ها و مکاتبه‌هایی به عمل آمد و مبنی بر نظرات و دیدگاه‌های آنان تغییرات و اصلاحاتی در سؤالات

جدول ۲- بررسی پایایی ابزار پژوهش

Table 2. The reliability of instrument

تعداد گویه	ضریب کودر- ریچاردسون (KR)
۳	۰/۷۱
۴	۰/۷۴
۳	۰/۷۳
۱۰	۰/۷۸

- امکان پذیری فرصت
- مطلوبیت فرصت
- تناسب بین عرضه و بازار هدف
- تلاطم شخصی

نوع فعالیت کارآفرینانه‌ای که داشتند، شرکت نموده بودند. در این پژوهش، تشخیص فرصت‌های کارآفرینی کشاورزی با استفاده از ۱۰ سؤال (۳ سؤال برای امکان‌پذیری فرصت، ۴ سؤال برای مطلوبیت فرصت و ۳ سؤال برای تناسب بین عرضه و بازار هدف) با جواب‌های دو گزینه‌ای صفر و یک مورد بررسی گرفت. بنابراین، کارآفرینان کشاورزی مورد مطالعه می‌توانستند نمره‌ای بین ۰ تا ۳ برای امکان‌پذیری و تناسب بین عرضه و بازار هدف؛ نمره‌ای بین ۰ تا ۴ برای مطلوبیت؛ و در مجموع نمره‌ای بین صفر تا ۱۰ برای تشخیص فرصت‌های کارآفرینی کشاورزی کسب کنند. بر این اساس، مجموع نمره امکان‌پذیری فرصت و تناسب بین عرضه و بازار هدف به سه دسته کم (کمتر از ۱)، متوسط (۱ تا ۲) و بالا (بالاتر از ۲)؛ مجموع نمره مطلوبیت فرصت به سه دسته کم (کمتر از ۱/۳۳)، متوسط (۱/۳۳ تا ۲/۶۶) و بالا (بالاتر از ۲/۶۶)؛ و مجموع نمره تشخیص فرصت‌های کارآفرینی کشاورزی به سه دسته توانایی تشخیص فرصت کم (کمتر از ۳/۳۳)، متوسط (۳/۳۳ تا ۶/۶۶) و بالا (بالاتر از ۶/۶۶) در بین کارآفرینان مورد مطالعه تقسیم شد (جدول ۳).

نتایج و بحث

بر اساس نتایج پژوهش، میانگین سن کارآفرینان کشاورزی مورد مطالعه ۳۲/۴۴ با انحراف معیار ۷/۶۰ سال بود و در دامنه سنی ۲۳ تا ۶۵ سال قرار داشتند. یافته‌های مطالعه، بیانگر آن بود که ۸۵ نفر (۸۳/۳ درصد) از کارآفرینان کشاورزی مورد مطالعه در استان کرمانشاه مرد و مابقی زن بودند. بیش از نیمی (۵۷/۸ درصد) از کارآفرینان کشاورزی مورد مطالعه در استان کرمانشاه بر اساس یافته‌های پژوهش، متأهل بودند. نتایج مطالعه نشان داد که نیمی از کارآفرینان کشاورزی مورد مطالعه در استان کرمانشاه دارای مدرک تحصیلی لیسانس و تنها حدود ۱۵ درصد از آن‌ها دارای سطح تحصیلات دیپلم و پایین‌تر بودند. هم‌چنین، نتایج نشان داد که ۸۵/۳ درصد از کارآفرینان کشاورزی مورد مطالعه در شهر سکونت داشتند. اکثر (۸۲/۴ درصد) کارآفرینان کشاورزی مورد مطالعه در استان کرمانشاه در دوره‌های عمومی آموزش کارآفرینی شرکت نکرده بودند. این در حالی است که یافته‌ها بیانگر آن بود که اکثر (۶۷/۶ درصد) کارآفرینان کشاورزی مورد مطالعه در استان کرمانشاه در دوره‌های آموزشی مرتبط با

جدول ۳- توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس ابعاد تشخیص فرصت‌های کارآفرینی

Table 3. Frequency distribution of respondents based on the dimensions of entrepreneurial opportunity recognition

ابعاد/ سطوح	کم			متوسط			بالا		
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	میانگین	نما	
امکان‌پذیری فرصت	۳۵	۳۴/۴	۲۲	۲۱/۶	۴۵	۴۴/۱	۲/۰۹	بالا	
تناسب بین عرضه و بازار هدف	۵	۴/۹	۱۵	۱۴/۷	۸۲	۸۰/۴	۲/۷۲	بالا	
مطلوبیت فرصت	۱۲	۱۱/۸	۵	۴/۹	۸۵	۸۳/۳	۳/۳۶	بالا	
تشخیص فرصت کارآفرینی	۴	۳/۹	۹	۸/۸	۸۹	۸۷/۳	۸/۱۸	بالا	

تناسب و مطلوبیت آن را مورد بررسی قرار داده‌اند. در پژوهش حاضر ابتدا فهرستی از برخی تلاطم‌های شخصی تهیه شد و از کارآفرینان بخش کشاورزی خواسته شد که مشخص نمایند که کدام یک از موارد مذکور را پیش از راه‌اندازی کسب و کارآفرینانه خود تجربه نموده‌اند و چنان چه مورد دیگری نیز وجود دارد که در پرسش‌نامه نیامده است، به آن اشاره نمایند. در نهایت نیز، نتایج این بخش از پژوهش بیانگر این نکته بود که از میان کلیه کارآفرینان کشاورزی مورد مطالعه تنها ۳۷/۳ درصد (۳۸ نفر) از آنان تا پیش از راه‌اندازی کسب و کار کارآفرینانه و تشخیص فرصت کارآفرینی کشاورزی در زندگی شخصی خود با تلاطم‌ها و وقایع ناخوشایندی مواجه شده بودند. در ادامه به‌منظور بررسی تأثیر تلاطم‌های شخصی بر تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در بین کارآفرینان بخش کشاورزی استان کرمانشاه از تحلیل رگرسیون خطی ساده استفاده شد (جدول ۴).

بر اساس نتایج ارائه شده در جدول (۲) مشاهده می‌شود که میانگین نمره امکان‌پذیری فرصت، تناسب بین عرضه و بازار هدف و مطلوبیت فرصت به ترتیب برابر با ۲/۰۹، ۲/۷۲ و ۳/۳۶ و انحراف معیار ۰/۹۰، ۰/۶۵ و ۱/۱۱ بود. هم‌چنین، نتایج حاکی از آن بود که اکثر کارآفرینان مورد مطالعه پیش از بهره‌برداری از فرصتی که در بخش کشاورزی شناسایی کرده بودند، تا حدود زیادی امکان‌پذیری، تناسب بین عرضه و بازار هدف و مطلوبیت آن را مورد بررسی قرار داده بودند. از سوی دیگر نتایج حاکی از آن بود که در مجموع، میانگین نمره تشخیص فرصت‌های کارآفرینی کشاورزی در بین کارآفرینان مورد مطالعه در استان کرمانشاه ۸/۱۸ با انحراف معیار ۱/۹۳ بود. بر مبنای یافته مذکور می‌توان چنین ادعا نمود که اکثر (۸۷/۳ درصد) کارآفرینان مورد مطالعه، فرصت‌های کارآفرینانه موجود در بخش کشاورزی را به درستی و موفقیت‌آمیز شناسایی نموده‌اند؛ چرا که در سطح بالایی امکان‌پذیری،

جدول ۴- تأثیر تلاطم‌های شخصی بر تشخیص فرصت‌های کارآفرینی

Table 4. The effect of personal turbulence on entrepreneurial opportunity recognition

متغیرهای پیش‌بین	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	آماره F	سطح معنی‌داری
تلاطم‌های شخصی	۰/۴۳	۰/۱۸	۰/۱۷۲	۲۲/۰۴۷*	۰/۰۰۰

** معنی‌داری در سطح خطای یک درصد

تعیین (R^2) آن برابر با ۰/۱۸ است. به عبارت دیگر، ۱۸ درصد از تغییرات واریانس متغیر وابسته (تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در بین کارآفرینان بخش کشاورزی استان کرمانشاه) توسط تلاطم‌های شخصی تبیین می‌شود.

نتایج ارائه شده در جدول (۴) نشان می‌دهد که تلاطم‌های شخصی پیش‌بینی‌کننده خوبی برای تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در بین کارآفرینان بخش کشاورزی استان کرمانشاه می‌باشند؛ به طوری که مقدار ضریب همبستگی چندگانه (R) در این معادله رگرسیونی برابر با ۰/۴۳ و ضریب

جدول ۵- مقادیر و سطح معنی‌داری تأثیر تلاطم‌های شخصی بر تشخیص فرصت‌های کارآفرینی

Table 5. Values and p-values of the effect of Personal Turbulence on the entrepreneurial opportunity recognition

متغیر	ضریب رگرسیون غیراستاندارد	ضریب استاندارد شده	آزمون t	سطح معنی‌داری
ضریب ثابت	۳/۳۲	-	۳/۱۶*	۰/۰۰۲
تلاطم‌های شخصی (X1)	۱/۳۰	۰/۴۲۵	۴/۷۰**	۰/۰۰۰

و کار پیشنه‌های خود را با خواسته و نیاز بازار و مشتری بررسی نماید. علی‌آبادی و همکاران (۱) نیز در پژوهشی که بر روی جوانان روستایی شهرستان کنگاور انجام دادند به این نتیجه دست یافتند که میزان قدرت تشخیص فرصت کارآفرینانه اکثر آنان ضعیف بود. آنان در توجیه یافته خود به بیکاری بخش اعظم افراد مورد مطالعه استناد نمودند. بنابراین، می‌توان گفت با توجه به این‌که جامعه مورد مطالعه در این پژوهش کارآفرینان کشاورزی و جامعه مورد مطالعه در پژوهش علی‌آبادی و همکاران (۱) جوانان روستایی (با درصد بالایی از بیکاری) بود، نتایج حاصل قابل توجیه می‌نماید. تلاطم‌های شخصی به وقایع، اتفاقات غیرمنتظره و سریعی اشاره دارد که در زندگی افراد اتفاق می‌افتد و می‌تواند وی را به مسیر پریچ و خم کارآفرینی و تشخیص فرصت سوق دهد. در واقع، این گونه تلاطم‌ها در زندگی شخصی به وقوع می‌پیوندد و عاملی کاملاً شخصی و فردی می‌باشد. این در حالی است که در برخی موارد، وقوع تغییرات و چالش‌های ناگهانی در محیط، مسائل تازه‌ای را پیش روی کارآفرینان و سایر افراد جامعه قرار داده (۱۲) و حتی مسیر زندگی افراد را تا حد زیادی دستخوش تغییر قرار می‌دهد (۱۳). چه بسا بسیاری از افراد که در مواجهه با کوچک‌ترین مشکل خود را به دست سرنوشته سپرده و به عبارتی تقدیر خود را می‌پذیرند. متأسفانه، حتی برخی با پذیرش این باور که صبر بر مشکلات اجر معنوی را به دنبال دارد، از هرگونه تلاشی در راستای رفع مشکلات خود سرباز می‌زنند. این در حالی است که کارآفرینان بالقوه هر تهدیدی را یک فرصت می‌بینند و در هر شرایطی به دنبال یافتن فرصت‌های سودآوری هستند. در این راستا، آلبرت اینشتین نیز بیان می‌کند که فرصت‌ها و شانس‌ها در بطن مشکلات و گرفتاری‌ها پنهان هستند (۱۵). به عنوان مثال، گرچه اخراج از محیط کار و یا ورشکستگی می‌تواند چالش‌ها و مشکلات زیادی را در زندگی فرد به وجود آورد، اما کارآفرینان بالقوه در مواجهه با این شرایط به دنبال یافتن فرصت سودآوری می‌گردند. یافته‌های مطالعه گویای این واقعیت بود

با توجه به توضیحات بالا و نتایج ارائه شده در جدول ۵؛ معادله خطی حاصل از رگرسیون به شکل زیر می‌باشد:

$$Y = 3.32 + 1.30X_1$$

در معادله فوق، Y متغیر وابسته پژوهش یعنی تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در بین کارآفرینان بخش کشاورزی استان کرمانشاه و X_1 متغیر مستقل پژوهش یعنی تلاطم‌های شخصی است.

یافته‌های پژوهش نشان داد که اکثر کارآفرینان مورد مطالعه پیش از بهره‌برداری از فرصتی که در بخش کشاورزی شناسایی نموده بودند، تا حدود زیادی امکان‌پذیری، تناسب بین عرضه و بازار هدف و مطلوبیت آن را مورد بررسی قرار داده بودند. در توجیه این یافته، می‌توان گفت که به استناد بررسی‌های به عمل آمده از سوی کارشناسان پارک علم و فناوری استان کرمانشاه (که تعداد قابل توجهی از کارآفرینان کشاورزی استان کرمانشاه نیز در آن عضو بودند)، اکثر کسب و کارهای کارآفرینانه کشاورزی استان کرمانشاه در مرحله رشد قرار داشتند. به باور کارشناسان مذکور، در مرحله رشد، کسب و کار کارآفرینانه به جایگاهی رسیده که کارآفرین کشاورزی به گسترش خط تولید محصول مودنظر خود اقدام نموده است. لذا، می‌توان گفت که در این مرحله تا حدود زیادی موفقیت فرصت شناسایی شده به اثبات رسیده است. با استناد به این موضوع می‌توان استنباط نمود که اگر فرصت درست تشخیص داده نشده بود و یا ابعاد مورد نظر توسط کارآفرین به خوبی مورد واکاوی قرار نگرفته بود با گذشت اندک زمانی باید به تعطیلی، ورشکستگی و عدم موفقیت نائل می‌شد. در واقع، بررسی‌ها حاکی از آن است که یکی از علل اصلی ورشکستگی و عدم موفقیت کسب و کارهای کارآفرینانه در کشور، ارزیابی غیرواقعی طرح کسب و کار می‌باشد (۱۰ و ۲). پر واضح است که ارزیابی غیرواقعی طرح کسب و کار، از تشخیص نادرست فرصت کسب و کار نشأت می‌گیرد؛ چرا که همان‌گونه که اشاره شد در تشخیص درست فرصت، کارآفرین بایستی امکان‌پذیری، مطلوبیت و تناسب طرح کسب

متفاوتی از خود نشان می‌دهند (۱۳). بنابراین، اگر چه وقوع تلاطم‌ها در زندگی برخی کارآفرینان کشاورزی، خلاقیت آنان را تحت تأثیر قرار داده است اما بسته به دارایی‌های شناختی افراد و تجارب متفاوت آنان، ممکن است این نتایج را در دیگران به دنبال نداشته باشد. در این راستا، مطالعه یوسفی (۱۶) نیز نشان داد که بالا بردن روحیه تحمل شکست در کشاورزان و اراده برای شروع دوباره در آنها می‌تواند یکی از مهم‌ترین عوامل روانشناختی مؤثر بر توسعه کارآفرینی کشاورزی باشد. بنابراین با توجه به یافته‌های پژوهش، به نظر می‌رسد که استفاده از پتانسیل عظیم رسانه‌های جمعی و کلاس‌ها و دوره‌های آموزشی برای تربیت افرادی که توانایی غلبه بر مشکلات را داشته باشند و در بطن هر مشکل به دنبال تغییر و تبدیل آن به فرصت سودآوری باشند، تا حد زیادی می‌تواند راهگشا باشد. این امر خصوصاً در شرایط کنونی که کشور در تحریم به سر می‌برد، می‌تواند اهمیت دوچندانی داشته باشد. در واقع، به جای تلاش در جهت وابستگی به بیگانگان، ایجاد حس خودباوری در روستاییان و کشاورزان می‌تواند آنان را به سمت بهره‌گیری از پتانسیل‌های عظیم بخش کشاورزی ترغیب نماید.

تشکر و قدردانی

این مقاله مستخرج از رساله دکتری تحت عنوان «طراحی الگوی تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در بین کارآفرینان بخش کشاورزی استان کرمانشاه» می‌باشد که با حمایت و پشتیبانی مالی بنیاد ملی نخبگان طراحی و اجرا شد. بدین وسیله مراتب قدردانی و تشکر را از سازمان مذکور به عمل می‌آوریم.

که از میان کلیه افراد مورد مطالعه، تنها ۳۷/۳ درصد از کارآفرینان کشاورزی تا پیش از راه‌اندازی کسب و کار کارآفرینانه خود و به عبارتی تشخیص فرصت کارآفرینانه کشاورزی در زندگی شخصی خود، وقوع تلاطم‌ها و وقایع ناخوشایند را تجربه نموده بودند. نتایج حاصل از رگرسیون نشان داد که تلاطم‌های شخصی پیش‌بینی‌کننده خوبی برای تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در بین کارآفرینان بخش کشاورزی استان کرمانشاه می‌باشند؛ به طوری که ۱۸ درصد از تغییرات واریانس تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در بین کارآفرینان بخش کشاورزی استان کرمانشاه، توسط تلاطم‌های شخصی تبیین می‌شود. اگرچه مطالعات معدودی تأثیر تلاطم‌ها را در شناسایی فرصت‌ها مورد بررسی قرار داده‌اند اما یافته‌های مطالعات مذکور نیز هم‌راستا و هم‌سو با نتایج پژوهش حاضر می‌باشد (۷، ۱۲ و ۱۳). در این راستا، تانگ (۱۴) نیز در پژوهش خود به این نتیجه دست یافت که وقوع تلاطم‌ها در زندگی افراد آنان را به جستجوی بیش‌تر برای کسب اطلاعات به‌منظور غلبه بر مشکلات پیش‌رو وادار می‌نماید و بدین طریق خلاقیت را در آنان افزایش می‌دهد. در واقع، افراد در دوران زندگی خود دانش و تجارب مختلفی را کسب نموده‌اند که می‌تواند برداشت‌های آنان را از وقایع جدید تحت تأثیر قرار دهد. در واقع، وجود این تجارب و ساختارهای دانشی متفاوت موجب گردیده که افراد مختلف به محرک‌های یکسان، پاسخ‌های متفاوت بدهند. لذا این امر، واکنش‌های متفاوت کارآفرینان را در مواجهه با تلاطم‌های یکسان به دنبال دارد. به بیانی دیگر، افراد مختلف هنگامی که با چالش‌های شخصی روبرو می‌شوند بسته به میزان دانش، تجربه، ارتباطات و مهارت‌های اجتماعی که دارند، واکنش

منابع

1. Aliabadi, V., P. Ataiee and R. Movahedi. 2016. The Effect of Strategic Thinking and Social Capital on Recognition of Entrepreneurial Opportunities among Rural Youths (Case Study: Kangavar County). *Journal of Research and Rural Planning*, 5: 95-110 (In Persian).
2. Arasti, Z. and M. Gholami. 2010. Roots of entrepreneurs' failure in Iran. *Journal of Entrepreneurship Development*, 3: 173-196 (In Persian).
3. Bird, B. 1989. *Entrepreneurial behavior*. Glenview, IL: Scott, Foresman and Company, 31.
4. Eckhardt, J.T. and S.A. Shane. 2003. Opportunities and entrepreneurship. *Journal of Management*, 29: 333-349.
5. Gregoire, D.A., D.A. Shepherd and L. Schurer. 2009. Measuring opportunity recognition beliefs: illustrating and validating an experimental approach. *Organizational Research Methods*, 13: 114- 145.
6. Khoshmaram, M. 2017. Designing a model for entrepreneurship opportunity recognition among agricultural entrepreneurs in Kermanshah Province. Ph.D. Thesis Razi University, Faculty of agriculture, Department of Agricultural Extension and Education, 206.
7. Khoshmaram, M., K. Zarafshani, A. Mirakzadeh and A. Alibaygi. 2017. Modeling Agricultural Entrepreneurial Opportunity Recognition in Kermanshah Province: Application of NVivo Software. *Journal of Rural Research*, 8: 388-403 (In Persian).
8. Krejcie, R.V. and D.W. Morgan. 1970. Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30: 608-610.
9. Krueger, N.F. and D.V. Brazeal. 1994. Entrepreneurial potential and potential entrepreneurs. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 91-104.
10. Omidvar, M., F. Amini and S. Hoseini. 2014. Identifying the roots of entrepreneurs' failure. Abstracts of Articles of the Second International Conference on Skills and Employment. Tehran, April, 5 pp (In Persian).
11. Ozgen, E. 2003. Entrepreneurial opportunity Recognition: Information flow, social and cognitive perspectives. Unpublished doctoral Dissertation, university of New York, 112.
12. Shapero, A. and L. Sokol. 1982. The social dimensions of entrepreneurship. In C. Kent, D. Sexton and K. Vesper (Eds.). *Encyclopedia of entrepreneurship*: Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 72-90.
13. Tang, J. 2010. How entrepreneurs discover opportunities in China: An institutional view, *Asia Pacific Journal of Management*, 27: 461-479.

14. Tang, J. 2016. Linking personal turbulence and creative behavior: The influence of scanning and search in the entrepreneurial process. *Journal of Business Research*, 69: 1167-1174.
15. Yaghobi, M. 2007. *Treasures of the Elders of Iran and the World*. Tehran: Attar Publishing, 57.
16. Yusefi, Z., N. Naderi, B. Rezaei and N. Shiri. 2015. Investigation and Prioritization of Expert's views of Agriculture Jihad Organization of Kermanshah on Factors Affecting the Development of Agricultural Entrepreneurship in Rural Areas, *Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture*, 2(4): 53-61.

Investigating the Role of Personal Turbulence in Entrepreneurial Opportunities Recognition in Agriculture Sector (The Case of Kermanshah Province)

Mozhgan Khoshmaram¹, Kiomars Zarafshani², Ali Asghar Mirakzadeh³ and Amir Hossein Alibaygi²

1- Ph.D., Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture Razi University
(Corresponding author: Mkhoshmaram3@gmail.com)

2 and 3- Associate Professor and Assistance Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, Razi University

Received: March 11, 2018

Accepted: June 26, 2018

Abstract

Although a relatively neglected topic within the entrepreneurship and creativity literature, personal turbulence has been suggested to account for emergence of new ventures, intention to start a new business and opportunity recognition. On the basis of the predominant impact of personal turbulence on various crucial aspects of the entrepreneurial process, some scholars contend that personal turbulence will also offer a promising lens for gaining insights into entrepreneurs' creativity. In this regard, the purpose of this study was to investigate the role of personal turbulence in Entrepreneurial Opportunities Recognition in agricultural sector of Kermanshah province. The statistical population of this study consisted of all entrepreneurs in agricultural sector of Kermanshah province, that 102 of whom were selected by simple random sampling method. The instrument was a questionnaire that validity and reliability were confirmed by the panel of experts and Kuder- Richardson coefficients. The results of this study showed that entrepreneurial opportunities in agricultural sector was recognized correctly and successfully by entrepreneurs, because they investigated the feasibility, desirability and the degree of alignment between an opportunity's specific means of supply and a target market at the high level. In addition, findings showed that only 37.3% of the entrepreneurs in this study, before the start of entrepreneurial business and the recognition of agricultural entrepreneurship opportunities in their personal life were confronted with turbulence. The results of regression analysis indicated that the personal turbulence was able to explain 18% of variation variances in the entrepreneurship opportunities recognition in agricultural sector of Kermanshah province. The main implication of this study is to encourage policymakers, planners and managers to create a sense of self-esteem in villagers and farmers to take advantage of the huge potential of the agricultural sector.

Keywords: Agricultural entrepreneurship, Desirability of opportunity, Entrepreneurial actions, Feasibility of opportunity